

Megjelen minden vasárnap. Előfizetési ár : egész évre 6 frt., félévre 3 frt.

A kis Náczi.

— Elbeszélés. —

Irta : *Tóth József.*

I.

Nem tudom már bizonyosan: miért haragudtak rá olyan nagyon a gyerekek, azért-e, mert nagyon csunya veres gyerek volt a kis Grünhut Náczi, vagy azért, mert olyan okosan tudott beszélni, s a pajkos gyermekeknek rendreutasító jó tanácsokkal szolgálni, mint egy nagy ember?

De azt tudom bizonyosan, hogy nagyon haragudtak rá, meg is verték, még pedig nem egyszer, hanem mindennap.

Pedig a veszekedés bizony nem valami dicséretreméltó cselekedet — akárki megmondhatja.

Hanem azért ők mégis megverték a szegény kis Grünhut Náczit — és a kis Grünhut Náczi sohasem verte őket vissza. Az ilyen kölcsönt nem szerette visszaadni. Az igaz, hogy hiába is szerette volna, mert azok többen és sokkal erősebbek voltak s akkor még jobban megverték volna. Sőt a kis Náczi még csak el se panaszkolt senkinek,

hogy ötet a „magyar gyerekek“ mindennap meg szokták ütögetni, hogy puhább legyen a bőre. Ebből megtudhatja mindenki, hogy a kis Grünhut Náczi csakugyan zsidó gyerekek volt. Nem abból, hogy mindennap megütögették, mert az (elég helytelenül) magyar gyerekeken is megtörténik igen gyakran, hanem abból, hogy a kis Náczi „magyar gyerekek“-nek hívta iskolatársait.

Szegény kis Náczi! hát tehetett ő arról, hogy olyan csunya veres haja, veres képe volt, tele nagy barna szeplőkkel — a mikéért aztán elnevezték pulykatojásnak — hogy szemei olyan színűek voltak, mint a juh-savó? már hogy tehetett volna?

Az apja is nagyon szegény ember volt, alig tudott élni. Rongyokat szedett, azután meg lúdtollat, és fényes rézgyűrűket adogatott el a cifrálkodni szerető falusi leányoknak, meg a legényeknek. Abból élt. Bizony sovány kereset volt az, meg lehetett mellette éhezni. Pedig majd beleszakadt a tüdeje, úgy fujta a tilinkóját, hogy egypár gyűrűt „elfütyüljön“ néhány garaskáért. Bizony sovány kereset volt az! még a tüdőt is fenyegette, hanem azért az öreg Ábris mindig mosolygott, mintha valami na-

gyon jól menne dolga s kedélye a legszivárványosabb volna, és mindig arra tanitgatta a kis Náczi, hogy legnagyobb áldásai az embernek a tisztalelkiismeret és a türelem.

A kis Náczi meg is tanulta jól. Az öreg Ábris azonban még többre is megtanítá a kis Náczi. Megtanítá jó cselekedetekre.

„A ki téged meghajít kövel, hajítsd vissza kenyérrel!“

Megtanítá mérsékletre, szorgalomra. És mindezekben a kis Náczi olyan szorgalmas tanítvány volt!

És mégis haragudtak rá azok a rossz fiúk. Különösen Körmös Ferkó, egy nagy, csontos kezű mérges gyerek, ki olyan morgorva volt mint egy medve-fiu. Ez volt a legnagyobb gyerek az iskolában, ő tőle félt legjobban mindenki. Ha megharagudott, nagyon goromba volt és szeretett veszekedni.

Ez a Körmös Ferkó legtöbbször megverte a kis zsidó fiut, pedig az őt sohasem bántotta egy szóval sem, sőt olyan jó volt hozzá, hogy nem egyszer adott neki szép, fényes réztollakat, piros tintát. Még „maczit“ is. Pedig az már nagy emberségre mutat.

II.

Egy reggel nagy zaj és mozgás volt az iskolában. Valóságos forradalom. Gyerekek forradalma, a milyen az iskolai padok között és fölött szokott támadni. Itt ugyan nem lövöldöznek ágyuval, puskával, sőt még kardot sem csattogtatnak, hanem azért mégis forradalom az, a hol nincs rend, csak zavar és lárma.

A padokon egész csapat gyerek futkosott lökdösve egymást s kiabálva, nevetve. Körmös Ferkónak volt most is legnagyobb szája. Ő volt a vezér. Háborut játszottak a padok tetején! És a sereg föl volt állítva. Nem hiányzott senki a *glédából*. Az egyik csapat Ferkó „katonái“-ból állott.

Ez volt a kisebb, de erősebb csapat. A vezér maga felért volna az egészszszel. Remeggett is az ellenség.

Csak a kis Náczi nem vett részt a játékban. Szokott helyén ülve tanulgatta leczkéljét.

— Hát te miért nem játszol háborut *jakhecz*? — rivallt rá gorombán Körmös

Ferkó s erősen meghuzta a kis gyerek fülét, — Félsz hogy megverünk?

— Hagyj nekem békét Feri! — mondá a kis Náczi szelid kérelemmel s fájó fülét simogatva. — Tanulom a leczkém, jobb volna, ha ti is azt tennétek. Mit mond tanító ur, ha ilyen nagy port és lármát csináltok?

— No kis *jakhecz*, gyönyörű pulykatozás ne beszélj, — folytatá Körmös Ferkó, most meg már haját huzva meg a kis Náczi, — állj be közénk s játszszál, mert ha nem játszol megverlek.

Ezzel fölrántotta Náczi és kényszeríté, hogy játszszék.

— De mikor én nem tudok háborut játszani! — mentegőzött a kis Náczi.

— Dehogyan nem tudsz! — biztatták társai gunyolódó nevetéssel — légy trombitás, az apád ugyis fütyülő zsidó, megtanulhattad tőle a mesterségét.

Körmös Ferkó végig huzott rajta a nadrágszíjával:

— Előre kis *jakhecz*! állj be a másik glédába! — Grünhut Náczi egy keserveset sohajtva s szemében könnyekkel állt a játszó gyerekek sorába s szívét úgy szoritotta valami éles fájdalom, mely sajgóbb volt mint a csattos szíj ütése!

„Hát már engem mindenki utál?!“ — gondolá a kis Náczi letörölve szeméiről a könnyeket, melyek helyett mindig több szivárgott ki s gördült le, mint egy-egy fényes gyöngyszem a szegény fiu arczán — „oh pedig én sohasem bántom őket!“

A Körmös Ferkó csapatjában hátul egy kis szemfüles vitéz, tenyerét „trombitának“ összekumva „riadót“ fujt. Ez azt jelentette, hogy a kis csapat megtámadja a nagyobb csapat ellenségét.

— Lássuk hát, hogy ki az erősebb?! — kiáltá Ferkó hetykén, s felemelt karokkal nekiment az *ellenségnek*.

Előlről három *vitéz* rögtön a pad alá esett.

„Utánam!“

Ferkó vezér szertecsapott ökleivel a fiúk között — hanem ezek nem retiráltak most az egyszer. Egész erejükből megragadták a hetyke vezért s nagyot löktek rajta úgy hogy Ferkó, megesusva féltérdre bukott a pad tetején.

A kis Náczi hátul remegve nézte ezt a

forradalmi jelenetet. Láta, mint sápad el Körmös Ferkó, aztán mint lesz az arca lángvörös a haragtól, szégyentől, hogy úgy kifogtak rajta. Nem ok nélkül remegett a kis Grünhut Náczi — a vezér szilaj tűzben villogó szemekkel ugrott fel s a legelső támadót úgy csapta arczul kemény csontos kezével, hogy az zuzott orral, véres arczal ájultan rogyott hátra, — aztán nem törődve azzal, hogy az arczon ütött fiu lezuhant a földre, erősen odaütve fejét a kemény padba, rohant egyenesen a kis Náczi felé, ki rémülettől mozdulatlanul egyedül állt még a pad tetején, miután a többiek leugráltak, elfutottak s mert épen az volt célja Körmös Ferkónak, hogy a háborujáték alatt a kis Náczi jól elpáholja, oly dühösen vágta halántékon a zsidó fiut, hogy az lebukott s beleütötte fejét esés közben egy kiálló hegyes vasszögbe, mely mélyen belefuródott fejébe.

Szivetrázó fájdalomkiáltás lebbent el a szegény zsidófiu ajkán, s aztán némán, mozdulatlanul, mint egy halott, nyult el az özönlő vértócsában, mely elborítá körülötte a földet.

— Jézus! — kiálták a gyermekek a félelem sápadtságával arcaikon — mit tettél Ferkó?

Ferkó, halotthalványan, meredt szemekkel, reszketve nézett hol Nácziira, hol a másik fiura — ki szintén magánkívül feküdt a földön — s forgott vele a világ.

Kivül megszólalt a csengetyü: kilingi, csingilingi!

„Jön a tanító ur!”

Kilingi, csingilingi! . . . Mint a lélekharang — mit a halottaknak huznak! Halottaknak — haldoklóknak! A bünös fiu testét borzongás futotta be.

„Isten legyen neked irgalmas!”

A csengetyü még egyre hangzott. A bünös fiu, mint ha rémek üldöznék, fedetlen fővel rohant ki az iskolából . . . aztán ki az utczára . . .

De ott sem volt maradása, mint az üldözött vad egész erejéből futott ki, ki a faluból s még a sík mezőn sem állott meg. Lábai vérzettek a tüskétől — ő nem érzette a fájdalmat, csak azt az üldözö, gyötrelmes kínt, mely lelkében támadt. A csengetyüszó,

a lélekharang utána hangzott, fülébe csengett . . .

„Isten legyen neked irgalmas!” oh hogy zugott utána.

„Fuss! . . . fuss! . . . fuss!”

(Folyt. következik.)

I. Richard.

I.

Keresztények porba dőlt a szent hely,
Melyen Jézus élt s nevelkedett,
A pogány kéz verte rabigába,
A pogány kéz ütött rajt sebet.

Fel vitézek, rajta, a dicsőnek,
Kövessétek hősi nyomdokát,
Él az Isten, szent üdvezítőtök
Veletek van, segítséget ad.

Igy riadt fel Európa népe:
Három nemzet, — mind nagy és dicső, —
Hamvaik felett a csatasíkon
Ismeretlen föld viránya nő.

II.

Sötét az ég, az ég boltja
Feketével van bevonva,
Fekete éj szemfedő lesz
Majd az ozman halottakra.

Add meg magad török tábor,
Acrét*) nehéz megtartani,
Richard, a hős, előtted áll,
Kényszerit utóbb feladni.

De a sereg csak nem mozdul,
Talán földbe nőtt a lába? . . .
Ismeretlen vágy-vitézség
Tartja mozdulatlan álva.

Richard támad, — Lipót herczeg
Ott harczol az ozmanokkal,
Izma feszül, keble dagad,
S ő folyton előre nyargal.

*) Acré = egy vár, mely a hitetlenek birtokában volt.

Büszke Richard előre lép,
S a harez megszűn egy intésre,
Kezd beszélni, s pillanatra
Miad arczába tolul vére.

Lipót herezeg áll meredten
A maroknyi osztrák haddal,
— Tedd le zászlód! — ordít Richard
Szörnyü dühvel, vad haraggal.

Lipót csak áll, nem érti meg
E kihívó gögös hangot,
Ő beszélni ilyen arczezal,
Ilyen hanggal még nem hallott.

Szegény Lipót, jobb lett volna
Néked sohasem születned,
Szégyenthezó példaképen
Állott itt az osztrák nemzet.

Látni, hogy a büszke király
Zászlókat mint tapodja!
— Hitvány tömeg, maroknyi nép,
Velem állnál még te sorba?

Imigy szólott a büszke hős,
S Lipót mindezt türte, türte,
Vissza is ment hazájába
Lesujtatva, megtöretve . . . .

III.

Vége van a hareznek,
Csendes minden, minden,
Csak a lombok szárnya néha
Hogyha meg-meglibben.

Megy az angol sereg
Vissza hazájába,
Richard király merre, hol van?
Mért senki se látja?! — — —

Fogságban a király
Nagy nehéz bilincsen,
Mért nem lehet elrepülni,
Mért, hogy szárnya nincsen.

Ott is maradt addig,
Mig ki nem váltották:
Hej százötven ezer márkát,
Adott Angolország!

A nagy büszkeségnek
Nagy is volt az ára:
Veszve lett a szent föld értte
S Richard szabadsága!!!

Pethes G. A.

A fülemile.

— Rege. —

(Vége.)

— **D**e hát micsoda az? — mondá a császár, és az udvaroncok mind szidták a fülemilét, mert olyan háládatlan állat.

— Mégis csak a legjobb madár a mienk? — szólának, és a műmadárnak ismét énekelnie kellett, és most már 34-szer hallották ugyanazon egy darabot; hanem még nem tudták könyv nélkül, mert olyan nehéz volt, és a mester annyira dicsérte a madarat; sőt azt állította, hogy sokkal többet ér az igazinál, nem csak a mi mezét és azt a sok gyémántot illeti, hanem belsőleg is.

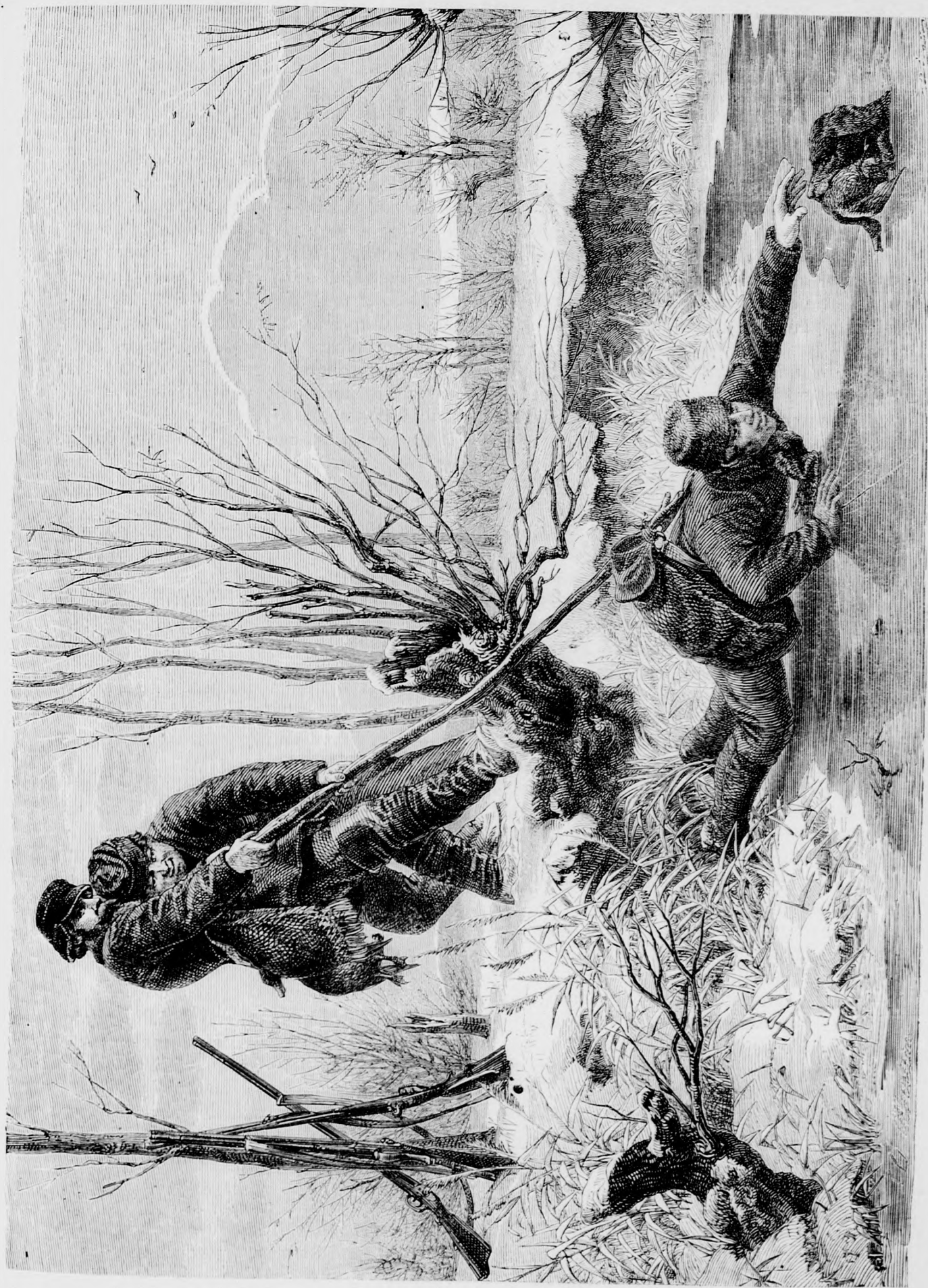
— Mert lássák uraságaim, a császár mindenek előtt! az igazi fülemilénél sohasem lehet kiszámítani, mi fog majd következni, de a műmadárnál minden meg van határozva; mindent meg lehet magyarázni, azt ki lehet nyitni s megmutatni, hogyan fekszenek a hengerek, hogyan forognak és hogy következnek egyik a másik után.

— Épen a mi gondolataink ezek! — szóltak mindnyájan, és a mester engedélyt kapott a műmadarat következő vasárnap a népnek megmutathatni, sőt énekelni is szabad lesz hallaniok, úgy parancsolta a császár. És a nép hallá őt énekelni s olyan jó kedve lett, mintha theától megrészegetett volna, mert az khinai szokás, s mindnyájan azt mondták: „Oh!“ s feltartották mutatóujjaikat, és bólingatták fejeiket; de ama szegény halászok, kik a valódi fülemilét énekelni hallották, azt mondták:

— Szépen hangzik ez is, a dallamok is hasonlítanak egymáshoz; de mégis hiányzik valami, — én nem tudom micsoda!

A valódi fülemile számüzetett az országból és az egész birodalomból.

A műmadarat elhelyezték egy selyem párnán szorosán a császár ágya mellett; s mindazon ajándokok, melyeket kapott vala, arany és drágakövek, körüle voltak rakva,

Téli vadászkaland. (Lásd szöveget az 583 lapon.)

czimet is kapott: „Föcsászári esti dalnok“, rangja pedig első számú volt balról, mert a császár azon oldalt tartá *jobbnak és előkelőbbnek*, hol a szív dobog, a szív pedig még a császárnál is bal felől van. És a mester 25 kötetes művet irt a műmadár tulajdonságairól, s az olyan hosszú volt és olyan tudományos, teli a legnehezebb khinai szavakkal, miszerint minden ember azt mondta, hogy elolvasta és megértette, mert különben ostobának tartatott volna, s tán kalamajkát is tánczólnának a hasán.

Igy ment az egy egész éven át; a császár, az egész udvar és a többi khinai is már úgy ismerte a madarat kívül-belül, hogy előre tudták énekének legcsekélyebb hanglejtését is, hanem épen ez tetszett nekik most legjobban; ők is vele énekelhettek, és azt meg is tették. Az utczai gyerekektől nem lehetett egyebet hallani, mint: „Zizizizi! kluklukluklu!“ — és a császár is azt dudolá; bizony, pompás dolog volt az!

Hanem egy este, midőn a madár javában csattogott, és a császár az ágyban feküdt és hallgatta, egyszerre csak így szólt: „svupp!“ — a madár belsejében akkor valami elpattant; snurrrr!“ a kerekék peregetek, s aztán vége lett a zenének.

A császár mindjárt kiugrott az ágyából s elhivatta udvari orvosát; de mit segíthetett az! Aztán elhivattak egy ügyes órást, és sok beszéd és utánanézés kissé helyreállította a madarat; hanem a mester azt mondta, hogy most már nagyon kimélik a madarat, mert a kerekék el vannak kopva, s ujjakat nem lehet bele illeszteni a nélkül, hogy a zene ne szenvedjen általa.

Most már nagy volt a gyász! csak egyszer egy évben énekelteheték a műmadarat, és már az is majdnem sok volt; de akkor a zenemester egy kis beszédet tartott, sok érthetlen szavakkal, és azt mondá, hogy most is csak úgy van mint azelőtt volt, — és akkor elhitték, hogy csakugyan úgy van.

Igy mult el öt év; ekkor igazi gyász borult az országra. A khinaiak mégis nagyra becsülték császárijokat, s ő most betegen feküdt, és többé nem is élhet. Már új császárt is választottak, s a nép kün állt az utczán s kérdé, hogy van a régi császár.

A főudvaronczt azt mondta: „pszt!“ s fejét rázta.

Hidegen, halványan feküdt a császár pompás, nagy ágyában, az egész udvar holtak hitte őt, s mindegyik oda futott az új császárnak tisztelegni, a komornokok kiszaladtak, hogy fölöle fecseghessenek, és a komornák nagyszerű kávéestelyt rendeztek. Köröskörül valamennyi teremben és folyosón vastag szőnyegek voltak leterítve, hogy a lépéseket ne lehessen hallani, s azért volt ott oly csendes — oly igen csendes minden. De a császár még nem volt halott, meredten, sápadtan feküdt a pompás, hosszú bársony függönyös s nehéz arany bojtos ágyban; magasan fenn egy ablak nyitva állt, és a hold bekandikált s megvilágítá a császárt és a műmadarat.

A szegény császár alig tudott lélekzeni, épen úgy, mintha mellén valami nehéz ülne; felnyitá szemeit, s ekkor látja, hogy az bizony a halál, mely mellén ült, — feltette arany koronáját, egyik kezében a császár aranyos kardját, a másikban pompás zászlóját tartva; s köröskörül csodálatos fejek kandikáltak ki a függönyök nehéz redői közül, némelyek oly rutak, oly utálatosak, mások meg oly kecsesek, oly szépek voltak: és ezek mind a császár jó és rossz tettei voltak, melyek ránéztek, most midőn a halál szívére szállt.

— Emlékszel erre? — suttogott egyik a másik után.

— Emlékszel arra? — és aztán annyit beszéltek neki, hogy a veríték is kiütött homlokán.

— Ezt én soha sem tudtam! — mondá a császár; — zenét, zenét, a nagy khinai dobót! hogy ne halljak mindent, a mit mondanak! — kiáltá.

De azok csak folytatták és a halál mindeure fejével bölintott, a mit mondtak.

— Zenét! zenét! — kiáltá a császár. — Te gyönyörű aranyos madár! dalolj, dalolj hát! Aranyat és drága ékszereket adtam neked, sőt arany papucsomat is a nyakadba akasztottam, szólj! szólj hát!

De a madár nem szólalt meg, nem volt senki, a ki felhuzza, s másként nem énekel; és a halál folytonosan a császárra mereszté nagy szemüregreit, és oly csendes, oly borzasztó csendes volt minden.

És az ablak felől egyszerre a leggyönyörűbb dal zendült meg, — az eleven kis fű-

lemile volt, odakünn ült egy faágon; ő meghallá a császár kiáltását és gyötrelmét, s eljött, vigaszt és reményt dalolni; s a mint úgy dalolt, csattogott, a kísérteties fejek mindinkább elsápadtak, a vér gyorsabban keringett a császár bágyadt testében, még a halál is hallgatá s mondá:

— Dalolj, csak dalolj, kis fülemile!

— Igen, de ideadod-e nekem a pompás aranyos kardot! ide adod-e a gyönyörű zászlót! Ide adod-e a császár arany koronáját!

És a halál odaadá a kardot, a zászlót és a koronát egy-egy dalért, és a fülemile folytonosan énekelt, csattogott: megéneklé a temetőt, hol fehér rózsák nyílnak, hol az orgonafa virágzik, s hol a hantok zöld fűvét az élők könnyei öntözik; ekkor a halál kertjébe vágyott, s hideg, fehér köd gyanánt kilebbent az ablakon.

— Hála, hála neked, te mennyei kis madár, én jól ismerlek! kiüztelek országból, birodalmamból! és te mégis elüztél énekeddel a gonosz szellemeket ágyamtól, elüztél a halált szivemről! Mivel szolgálom meg ezt neked?

— Te már megjutalmaztál engem! — mondá a fülemile; — könyvet csaltam szemembe, midőn először énekeltem, azt nem feledem el soha! ezek azon gyémántok, melyek a dalnok lelkét megörvendeztetik! — de aludjál most, s légy erős és fris! Én majd dalolok neked!

És a fülemile dalolt; — a császár elszenderült, s oh! mily édes, játékos álom volt az!

A nap besütött az ablakon, midőn a császár ép egészségben felébredt; szolgálóinak egyike sem jött be, mert holtak hitték őt; de a fülemile most is ott ült és énekelt.

— Mindig nálam kell maradnod, — mondá a császár, — csak akkor fogsz énekelni, ha kedved tartja, s a műmadarat száz darabra zúzom!

— Azt ne tedd! — mondá a fülemile, — hiszen ő szolgált, a meddig lehetett! Tartsd meg úgy, mint eddig! Én nem lakhatom, nem rakhatok fészket a palotában, — enyém a zöld erdő, a határtalan szabad levegő, — de hadd jöhessek el hozzád, a mikor nekem tetszik, akkor oda ülök este arra a galyra az ablak előtt, s énekelek ne-

ked, hadd derüljön lelked, és akkor gondolkodjál, elmélkedjél! Dalolni fogok neked a boldogokról és azokról, a kik szenvednek! énekelni fogok a jóról és roszról, a mi itt körülötted titokban marad! Az ilyen kis dalnokmadár messzire elszáll, a szegény halászhoz, a földmives házára, s mindazokhoz, a kik távol vannak tőled és udvarodtól! Én jobban szeretem a szivedet, mint koronádat, — eljövök, dalolok neked! — Hanem egyet ígérj meg nekem!

— Mindent! — mondá a császár, s ott állt fejedelmi mezében, mit magára öltött szolgálai segély nélkül, és szívére szoritá aranyos kardját.

— Csak egyre kérlek: ne mondd meg senkinek, hogy egy kis madarad van, a ki neked mindent elbeszél, akkor még sokkal jobban fog minden menni!

S ezzel a fülemile elszállt.

A szolgálak bejöttek, holt császárok után nézni, — — — hát — ott álltak tátott szájjal, és a császár mondá:

„Jó reggelt!”

Téli vadászkaland.

(Képpel.)

Hogy mikor és hol történt, nem tartozik szorosán a dologhoz, elég az hozzá, hogy mindenbizonynyal megtörtént, még pedig hazánk valamely alföldi vidékén.

Egy négy személyből álló társaság vadászni indult, vala pedig ez a négy személy: két fiatal és egy éltés vadász meg egy vizsla. Tél volt, s hó borítá a fűzest, melynek aljánál kanyargó patak kigyózva vonult végig. A patak partját keskeny és vékony jég borítá, míg közepén a csörgedező víz helyet adott a vadkacsának, mely ilyenkor a mocsárokból is ide vonul.

A patak partján haladt a társaság, s más vad hiányában puskázta a föl-föl röppenő kacsákat. Nagyot fordult a levegőben a jól talált szárnyas, s a patak közepébe hullott. A társaság egyik tagja, mely ez esetben a legfontosabb szolgálatra volt hivatva, a vizsla, rögtön utána ugrott, s hozta volna a partra, de a jégre nem tudott felkapaszkodni, s így minden iparkodása hasztalan volt. A három vadásznak nem volt kedve a már elejtett vadat ott hagyni, meg a vizslát is

sajnálták, s elhatározták, hogy kinlódó társukon segítenek. Egyik vadász, derékon átkötve, s a másik kettő által egy kampós fág segélyével erősen tartva, a partnak vetett lábakkal a gyenge jégre hajolt, s már-már nyakon csipte volna a zsákmányt fogai közt tartó vizslát, de ki tehet róla, hogy a gyenge jég leszakadt az izmos tenyér nyomása alatt, s egy percze a vadász, a vad és a vizsla a víz alá merültek.

az is, hogy a vadászok igen érdekesen tudják előadni még azt is, ha néha vad helyett — bakot lönek. —

Hogyan terem a magyar huszár?

(Képpel.)

Tán felesleges is a „magyar“ melléknév s elég volna kérdezni: hogyan terem a huszár? — Mert vajjon huszár-e, ha nem magyar? . . .

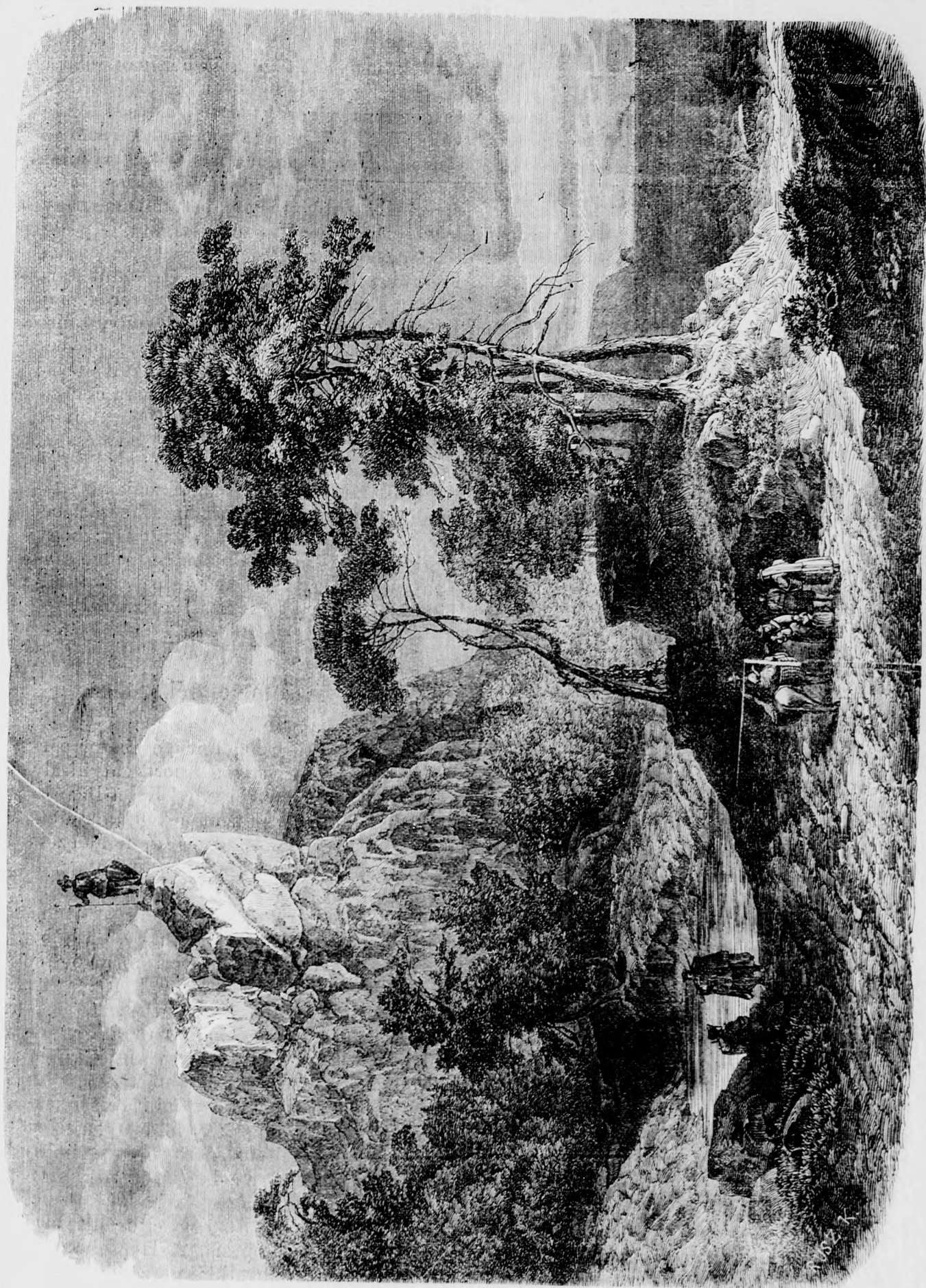
Hogyan terem a magyar huszár?

A másik két társnak nem volt mást mit tenni, mint derékig érő vízbe gázolni szerencsétlenül járt társuk kiszabadítására. Így mind a négyen átázva indultak hazafelé, de azért büszkén mutattak a vadásztarisznysziján függő kacsára, mely annyi fáradság után mégis hatalmukba került.

Sok ily kaland teszi mulatságossá a vadász-életet, melyet kiválóan jellemez még

Beszélnék ugyan francia „hussard“-ról, porosz „Huzar“-ról; ez is mentés, tarsolyos, kalpagos, sőt bátor, vitéz lovas, de azért még sincs meg benne az a bizonyos, Isten kedvező kegyelméből való „tempo“, a mi a huszárral, már mint az igazi, telivér magyar huszárral vele jár, vagy legalább *vele járt*, mert az

„Sincs már ugy
Mint volt régen.“

Vasco da Gama emlékszóbra. (Lásd szövegét az 586. lapon.)

„A huszár az Isten katonája,“ ezt tartja a magyar példabeszéd.

Ki ne hallotta volna annak idejében azt az ismeretes adomát a magyar és porosz huszárról, kik a francia háboruban (I. Napoleon alatt) együtt kerültek fogságba?

— Wir Huzaren sind doch die tapfersten Jungens, Kamerad? (Mi huszárok mégis a legvitézebb gyerekek vagyunk, pajtás?)

— Micsoda? — Kamerad? — Ik huszár, du Hanszwurst.

Huszárnak születni kell, a huszár terem s csak is a négy folyamú, hármashalmú házában.

Még ki sem látszik a földből, vagy mit is beszél! még a két ág közé felfüggesztett hamvasban ringatja a szellő, szeme már is azon a csikófalkán akad meg, melyet apja terelget bojtárjával a közel kuthoz, s láttára apró lábaival és kezeivel úgy kapálózik, hogy csaknem kirepül a lengő böleséből. Még nem bír állani a maga emberségéből a föld hátán, már is a ló hátára kívánkozik, s mire más ember gyereke megtanulja a szaladást, a csikós fia már száguldozik is.

A hat-hét éves fiú már is apjának bojtárja. Persze nem ártana neki, ha egy kicsit betüre fognák, s ha megmondanák neki, hogy az a csúcs, a mi ott a láthatáron emelkedik, nem a szomszéd pusztá egyik kutgémje, melynek tetejéből különös madárnak harangszava hallatszik át néha a síkságon, hanem olyan templomféle, melybe sok ember jár, hogy áldja azt, a ki teremtette ezt a világot, meg az ő édes anyját, apját, meg azt a szép mogyoró-pej csikót, melynek szórén most vágatja körül a szétigyekező vad ménest.

Hej most kerülgeti tán utóljára, legalább a javát, mert még hajnalra ott kell neki lenni a debreczeni indóháznál, hogy vas-kocsira szállítsák; „el kell nekik menni idegen országba,“ vitéz huszárt fog hordozni a hátán, nagybajuszu, deli katonát.

És a helyett, hogy azt a nagy házat bámulná, mely előtt füstölgő sárkányok szaladgálnak ide-oda; a helyett, hogy a sok népet nézné, mely ott össze van gyűlve: csak egyet lát, egyet csodál szótlan lelkese-
désben, mert az szakasztott mása ennek a

képnek, mely ott függ apja házában ablaka mellett. Egy szépséges huszár az, kardos, kalpagos; a zsinóros mente kényesen lóg le válláról s a csizmája sarkán szebben szól az a nem tudom mi, mint a madár füttye, mint a harang, mint édes anyjának jóságos szava, de annál a nótánál is szebben, mit ama nagy kastély erkélye alatt huz a cigány — pedig huszárnak húzza. Az a csizma tövében daloló fülemile pedig nem egyéb, mint sarkantyú s majd lenézi róla a gyerek. Jaj Istenem! ha ő sarkantyús csizmában járhatna! Sokat hallott már felőle, apja beszélt egyszer-másszor róla, de legkivált valami kóbor obsitos, ki egyszer arra csatángolt; tele beszélte fülét lelkét a fiúnak arról, hogy milyen gyönyörű teremtése az Istennek a huszár.

Most látott egyet, s éjjel majd róla álmodik, édes anyjának mindig a huszárt beszél; s csak azzal bírják elaltatni: hogy neki is lesz csizmája, csizmáján pengő sarkantyúja s hogy azt a kedves pej csikót adják alája, ha majd ő is beáll huszárnak.

Vasco da Gama emlékszobra.

(Képpel.)

Vasco da Gama nagyhirű és bátor portugál tengerész, Emanuel portugál király által 1497-ben egy hajó-rajjal Kelet-Indiába küldetett, hol nagy küzdelmek után szerencsés sikert aratott és számos új felfedezést és hódításokat tett. 1502-ben ez utat nagyobb erővel ismételte. III. János király kelet-indiai alkirálylyá nevezte ki az ottani portugáli gyarmatok védelmére. Később ismét utra kelvén, a portugál kormány tekintélyét visszaállította. Meghalt 1524-ben; holttestét Portugálba hozták vissza.

Ha az utazó Liszabon, Portugál fővárosából indulva, Cintra felé veszi útját, a város kopár és pusztá környezetén keresztülhaladva, nem lát egyebet mint óriási kaktuszsal és áloeval kerített földeket, melyek — nagy kövekkel látszanak bevetve, imittamott szomoruan emelkedik egy-egy szelmalom hosszú szárny-karjaival, hadonázó kisértetként, itt egy eltörpült olaj- vagy elsárgult narancsfa. A lakosok szegények, vízben és fában hiányt szenvednek.

Cintra körül azonban az egész természet más képet ölt; vizgazdag vidéken vagyunk, — bárhová pillant az ember, szép, forró égalji növényzetű virágos kerteket, gyönyörű vetéseket, melyek közül számtalan narancs-, gránát- s fügefafa emelkedik, szép vízvezetékeket és csinos nyaralókat lát. Cintra városka maga is igen barátságos, tiszta, vidító kinézésű.

E városban az utazók rendszeren erős, ügyes járatu szamarakra vagy öszvérekre ülnek s a 2000 lábbal emelkedettebb La Pena kastély látogatására indulnak. Az oda vezető ut valóban gyönyörű, a legdusabb növényzetű heliotrop, geranium- és fuchsziabokrokkal — (ezen virágokat nálunk csak is cserépben, vagy melegházban tenyésztik) szép magnolia, oleander, kamelia és rózsafákkal beültetett virágágyak közt kanyarodik fel a kastélyig.

A kastély, melyet eredetileg a mókrok építettek, ezeknek elűzetése után szerzetesek birtokába jutott. Emanuel király a várat lakható állapotba hozatta, s innen nézett majdnem folyton a tengerre, türelmetlenül várva Vasco da Gama visszatértét. Közel a várhoz, egy magányos sziklacsoporton, mely a tengerre néz, áll még jelenleg is Vasco da Gama óriási, kőből faragott szobra. Fölötte érdekes lenne megtudni, vajjon mi módon szállították fel a meredek csúcsra ezen roppant súlyú kötömeget.

A sas és a bagoly.

Jupiternek volt egy nagy sasmadara,
Mely az égbe fölszállani akara,
Szép Minerva is szeretett egy baglyot,
Mely már régen az égben tartózkodott.

Egy napon ők vitatkozni kezdének,
Hogy ki első vendége itt az égnek?
„Engem is a menny táplál, — szól a füles, —
S itt nem adnak arra, a ki hogy repdes.“

„Nem jól beszélsz, te huhogó kísértet,
Mert Minerva hozott be ide téged,
Mig én, Jupiter madara és disze, —
Magam erejéből szálltam föl ide!“

Körösy László.

Az Angyalvár Rómában.

(Képpel.)

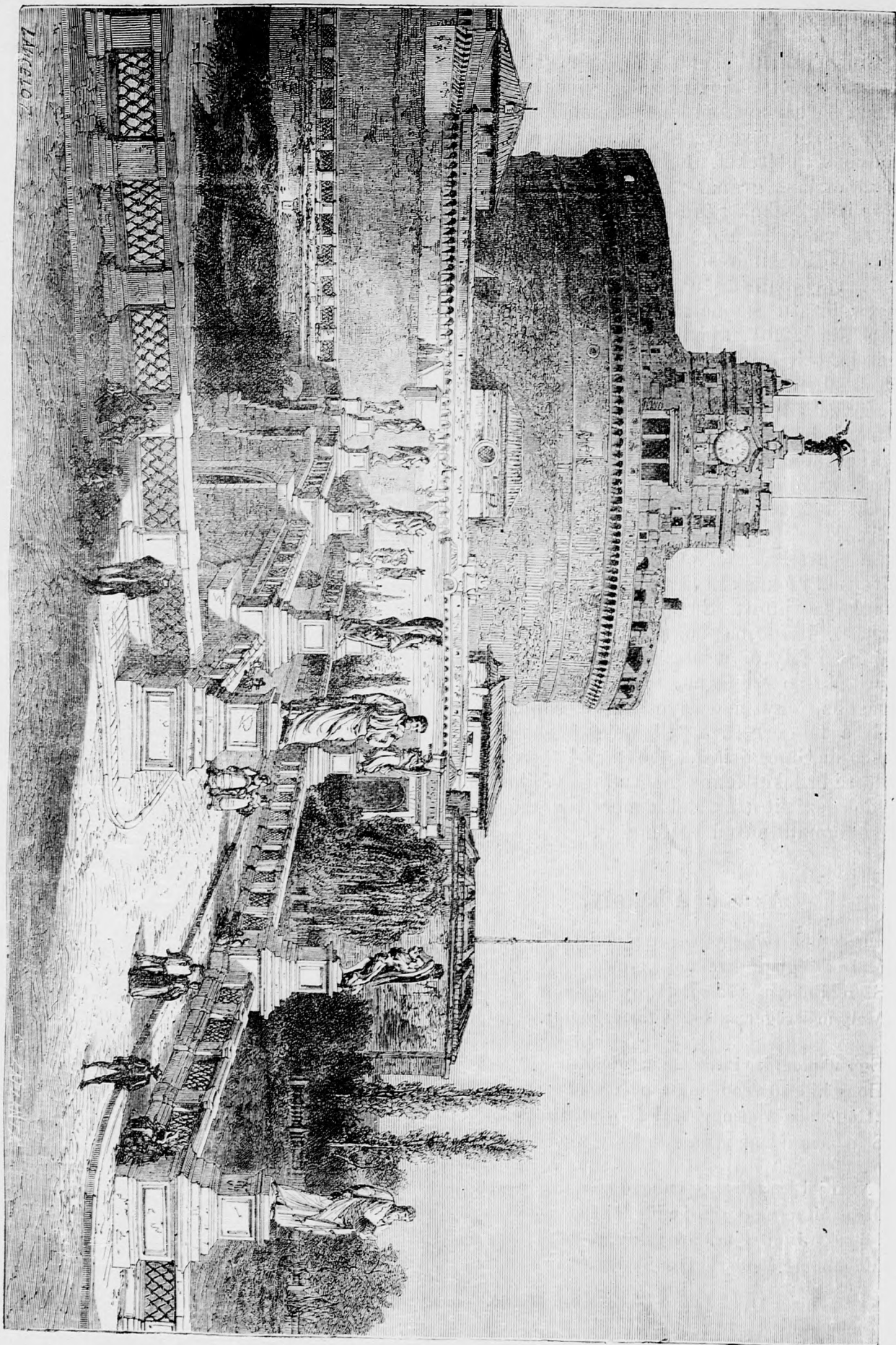
Róma szépségeiről csak megközelítő fogalmat is nyújtani, majdnem lehetetlen. Mert minden lépten-nyomon annyi szépet és nevezetést lát ott az ember, hogy egy művész, ki már 40 év óta lakott Rómában, a legnagyobb komolysággal állította, hogy még máig is mindennap fedez fel valami újat és megtekintésre méltót az „örök városban“.

Ez alkalommal Hadrian császár büszke mauzoleumát — sírboltját, — a mai „Angyalvár“-t mutatjuk be olvasóinknak a szép „Angyalhiddal“ együtt. Ezen mauzoleum, mely egyszersmind erődnek és — börtönül is szolgált, s melynek szörnyües mély börtöneiben, hová a napnak egyetlen sugara sem hatolhat soha, számos fogoly sohajtá ki gyötrött lelkét, mert a ki oda került, az elevenen el volt temetve, — — ezen mauzoleum tehát egy idomtalan roppant épülettömeg, egy tömör kerek torony. Ennyi maradt meg a Belizár katonái által szétrombolt császári sírboltból és gazdag márvány diszitményeiből.

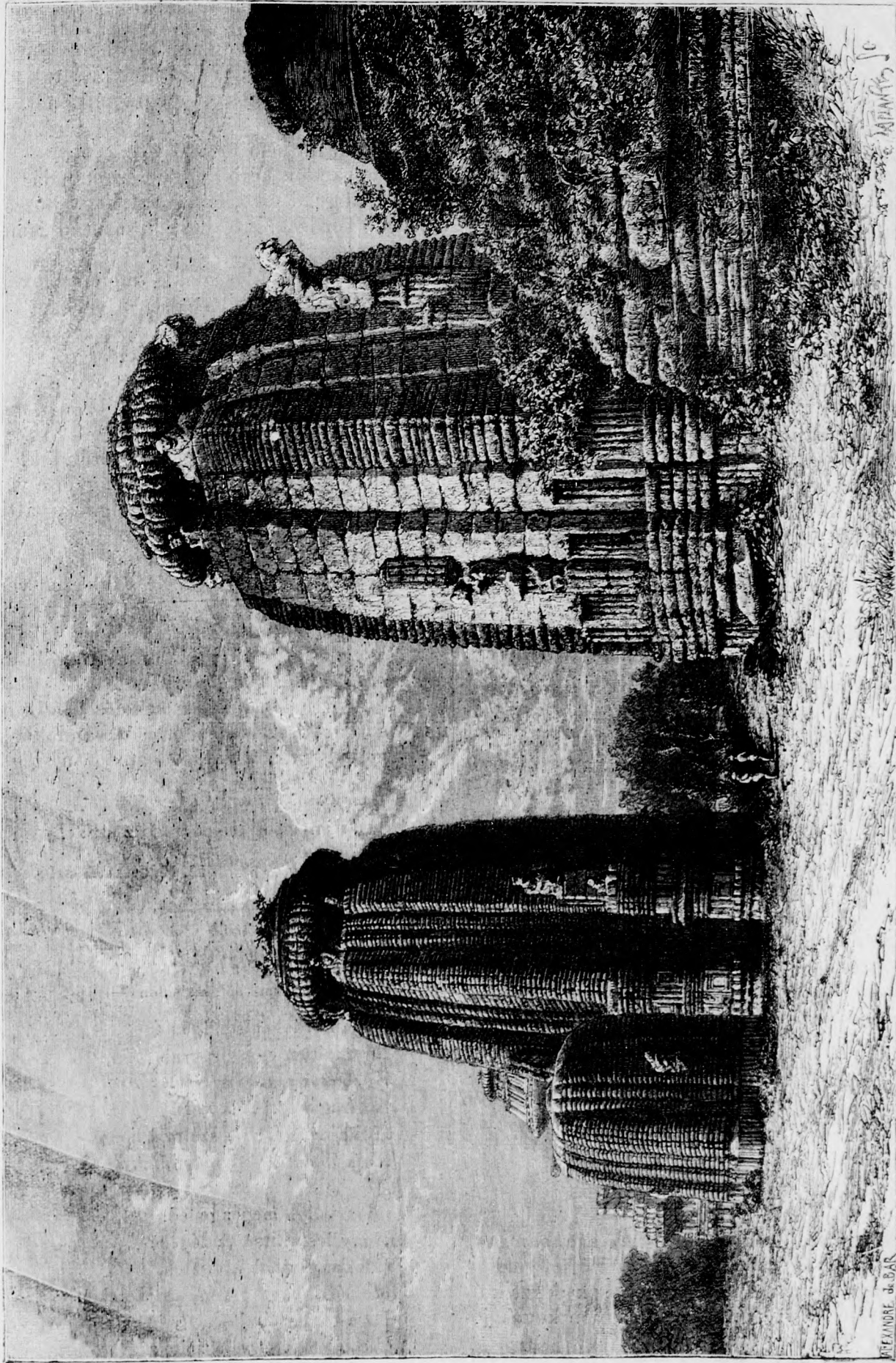
Kezdetben tehát az Angyalvár az a nagyszerű síremlék volt, melyet Hadrián császár építtetett magának, *moles Hadriani*, s egy alant négyszögletű, felül kerek toronyból állott, melyet oszlopok vettek körül. A rendszeres erődítéseket, melyek most körülveszik, csak VIII. Orbán pápa építtette a 17-dik században.

A várat egy fődött folyosó köti össze a Vatikánnal — a pápa palotája. — A torony tetején egy óriási ércz-angyal áll, innen kapta nevét, valamint az Angyalhid is attól a sok angyalszobortól, melyek márvány karzatain képünkön is láthatók.

Az Angyalvár tornyáról évenként kétszer sz. Péter napján és husvét első napján gyönyörű tüzijátékokat szoktak légbe bocsátani, melynek különösen a vége, az úgynevezett „girandola“ — csillár — több mint 4000 egyszerre felszálló röppentyüből áll, s meglepően szép és nagyszerű. Az említett napokon a Sz.-Péter-templom homlokzatát és egész kupját is ki szokták világítani, mi leírhatlanul magasztos, nagyszerű látványt nyújt.

Az aranyulvár Romában. (Lásd szöveget az 587. lapon.)

Indiai pagodák. (Lásd szöveget az 590. lapom.)

Indiai pagodák.

(Képpel.)

A hinduk isteni tisztelete igen különböző. Rendszeren a brahminok („Brahma fiai“) vagyis a papok végzik azt ama nagyszerű pagodákban, melyek Indiát építészeti tekintetben is a föld egyik legérdekesebb országává teszik.

A pagodákat a hinduk „szent ház“-aknak nevezik. Nagyszerűség s az építkezés bámulatos tartó-sága tekintetében e templomok szinte páratlanul állanak.

E bámulatraméltó építmények rendszeren hosszukás négyszöget képeznek, melynek oldalai pontosan a négy világtáj felé vannak fordítva, s az egészet igen erős köfal szokta keríteni.

A jaghernauthi pagoda összes épületeinek hosszúsága, a körfalakkal együtt, 1122 láb, szélessége pedig 696 láb. — A négy körfal mindenikének közepén egy 8—11 emeletes, 3—400 láb magas pyramidszerű torony emelkedik, melyek kívülről mindenféle szobrászati művekkel vannak fődve. A tornyok alatt van a négy bejárat. A körfalak által képezett szabad tér közepén áll a tulajdonképeni templom, mely szintén gúla-szerű épület. E templomokban mindig félhomály dereng, mert a világosság csak az ajtónyílásokon át hatolhat be. Itt szokott állni valamely hindu istennek óriási szobra, arannyal s drágaságokkal elhalmozva.

A képünkön látható pagodák Bhuvaneshvara nevű, egykor szerfölött nagy és gazdag város romjai közt láthatók Orissa tartományban. E templomok óriási nagyságáról a képünkön látható arányok is tiszta fogalmat nyújthatnak. E pagodák belseje nagyjából romokban hever, az oltárok helyét köhalmazok jelölik, — de a falakon még most is bámulhatók egy több ezer év óta elenyészett művészet csodálatos maradványai.

A zarándok.

— Smidt Kristóf. —

Egy szép várban, melynek azonban már kövei is elvesztek — élt egy igen gazdag lovag. Vára díszítésére igen sok pénzt költött, de a szegényekkel nagyon kevés jótettet művelt.

Egykor egy szegény zarándok jött a várba és éjjeli szállásért könyörgött.

A lovag daczosan megtagadta azt, és így szólt:

— Váram nem fogadó —

A zarándok kérő hangon ezt mondá:

— Engedd meg, lovag, azt, hogy hozzád három kérdést intézhessek, azután ismét tovább megyek.

— Szívesen válaszolok, — mondá a lovag.

— Ki lakott te előtted ezen várban?

— Atyám; — válaszolt a lovag.

— És ki lakott itt atyád előtt?

— Öregatyám.

— És ki fog utánad itt lakni?

— Ha Isten élteti, fiam.

— Így tehát, — mondá a zarándok, — ha mindegyik csak bizonyos ideig él e várban és a kihaltak helyét mindig más váltja föl, mi vagy akkor?

Nem más, mint zarándok! Ezen vár tehát valóban fogadó. — Ne költs ezen vendégház ékítésére annyit, mert csak rövid időre nyujt az szállást neked. Tégy inkább jót a szegényekkel, és akkor állandó lakot építesz magadnak a mennyben!

A loagnak mélyen szívére hatottak ezen szavak, szállást adott a zarándoknak, és azontul igen sok jót művelt a szegényekkel.

Elmulik a világnak szépsége,
De jótettnek megmarad az éke.

K. Kucsera László.

A megijedt virág.

— Németből, szabadon. —

A zöld erdőben sétálva,

Rá találtam egy virágra,

Hűsbokor alatt virágzott:

A virágja sötétkék volt.

„Mi a neved?“ — szóltam hozzá.

„Kék ibolya!“ — válaszolá.

„Kis ibolya megengeded,

Hogy leszakítsalak téged?

Édes anyámnak elviszlek,

Meglásd, hogy örvend majd neked!“

De a virág lehajtotta

Picziny fejét s válaszolta:

„Ne szakíts le, szépen kérlek,
Szebb nekem ekkép az élet:
Ha leszakítsz: elhervadok;
Ha békét hagysz: megmaradok.“
Olyan kedvesen könyörgött,
Hogy le nem szakíthattam őt.

Hanem tövestül kivettem:
Kis kertemben elültettem;
Ott virágzott minden évben,
Kis virágaival nékem,
Köszönetet mondott talán,
Hogy az erdőben nem bántám.

Ifj. Timár Károly.

Krónika.

— **Eszterházy Károly** gr. öngyilkossága. A bécsi polgári kórház lakóit szombaton délután félkettőkor egy lövés ijesztette meg. A dördülés gr. Eszterházy Károlynak a Lobkowitz-térre néző lakásából hangzott el. Itt az inasok azonnal berohantak, de a gróf szobáját elébb be kellett törniök. A gróf véresen feküdt a földön, míg a koreveten fekvő keze egy hatsövű revolvert szorított göröcsösen. Ezalatt gróf Eszterházy Stephanie is beszaladt. Midőn fivérét a halállal küzdeni látta, egy kiáltással, melléje roskadt. A gróf elhaló tekintete nővére, aztán hű inasára esett, ki fájdalmában magánkívüli állapotba jött — néhány perc múlva a gróf meghalt. Az elhunyt a Csesznek ház idősebb vonalából és az Eszterházy-Galantai családból származott és 1820. született. Tettének oka több éven át tartott agygerinc-sorvadása volt, melynek fájdalmaitól akart menekülni.

— **Évkönyvet** adott ki a szabadkai főgymnasiunai önképzőkör — a tagok sikerültebb munkálataiból. — A 248 lapra terjedő csinos kiállítású kötet Jámbor Pál tanárnak, mint az ifjuság buzgó pártfogójának van ajánlva és a megelőző évek jobb termeléséből is vett föl néhány darabot. Tartalmának legnagyobb részét lyrai költemények képezik, melyek közt van néhány reményre jogosító kísérlet, mi azonban jobban szerettük volna, ha az ifjuság inkább prózai dolgozatokban mutatja be az önképzés terén tett előhaladását. Az önképzőkörök költőt sohasem teremtenek, de az izlés nemesbitésére jótékony befolyást gyakorolhatnak az eredmény fokát a prózai dolgozatok értéke mutatja legbiztosabban. A kötet ára 2 frt. (Figyelő.)

— **A debreczeni Rákóczy-harang** újraöntése után visszaérkezett Debreczenbe. A harangot, mely kiskerekű szekeren állott, a vasuti indóháztól előbb lovakkal akarták bevontatni, de a nép két

oldalt hosszú köteleket erősített a szekér oldalaihoz; vagy 300—400 ember beléfogódzott s így huzták be mondhatlan lelkesedés közt az „öreg Rákóczy“-t a nagy templom elé. Az egész piac el volt lepve emberekkel, kik az „öreg harang“ üdvözlétére sereglettek össze.

— **Egy főherczeg elfogatása.** Bécsből a következő mulatságos esetet jelentik; Károly Ferdinánd főherczeg e napokban sétát tett Vöslau környékén, és elgondolva nem vette észre a jelt, mely a szüretig a szőlők közötti utra való lépést tiltja. Hirtelen előtte áll egy t-rmetes csósz a puskáját forgatva, s követelése a polgári ruhában levő idegentől, hogy kövesse a rendőrséghez. A főherczeg mosolyogva engedett a meghívásnak, és a csószszel Vöslau felé ment, hol az rémulve értesült, kit „vitt be“.

A jég Tinnyén e hó 7-ikén elpusztított minden mezei terményt. A szőlőknek még vesszejét is eltörte. Karádon e hó 8-ikán oly rettentő vihar dult, hogy a legerősebb fákat is kitépte helyükből. A jégeső a hajdinát és szőlőt teljesen elpusztította. Simontornyán Tolnában f. hó 7-kén d. u. 5 órakor oly zivatar tört ki, minőre a város legöregebbjei sem emlékeznek. A vihar és jég iszonyu pusztításokat vitt véghez. A 3—4 latnyi darab jégek oly mennyiségben estek, hogy a talajt 6 hüvelyknyi vastagságban is borították. A szőlősgazdák minden reménye tönkre van téve. Vácson f. hó 7-én évtizedek óta nem látott mérvű jégeső volt. Egy ideig a jég esővel vegyest hullott, de később eső nélkül, és pedig oly erővel, hogy ablakokat zuzott, esernyőket átluggatott stb. A szőlő és a mezőkön levő gabona sok kárt szenvedett.

— **Vasuti balesetet** jelentenek a tiszavidéki vaspályáról. Szajolnál tegnapelőtt Budapestről Debreczenbe menő vonatból, az ör vigyázatlansága folytán, a mozdony és négy személykocsi a vágányból kiugrott, és ezekben nagy kár is történt, az utazók közül szerencsére senki sem sérült meg. E baleset folytán a vonat reggeli 3 óra helyett csak déltájban érkezett Debreczenbe.

— **A siketnémák váci intézetében** az 1872—73. tanév végével üresedésbe jött orsz. alapítványi hét fi és négy leánynövendék helyre a vallás- és közoktatási miniszter Simon Ferenczet, Vukelics Antalt, Hauser Károlyt, Szénfi Zsigát, Leblang Jánost, Balás Sámuel, Kubicza Istvánt, Illemszky Katát, Vranjesevics Draginját, Pintér Julianát és Sütő Máriát nevezte ki.

A nagyvilágból

— **Éhhalál Oroszországban.** Tolstói gr. az orosz lapokban nem rég egy felhívást tett közzé, melyben az egyes tartományokban uralkodó inségre hívja fel a könyörületes emberbarátok figyelmét

Különösen a samarai kormányzásban ijesztő a helyzet. A buzaaratás három év óta nem adott semmit; a kormányzás kénytelen volt a magtárakat kiüríteni s ezenkívül 900,000 rubelt kiosztani az éhhalállal küzdők között. Az idén ismét oly rossz volt az aratás, minőre a legidősebb emberek sem emlékeznek. A lakosok eladják marháikat s elhagyva házaikat és földjeiket, más tartományokban telepednek le. Így Utefka helységéből 1005 személy vándorolt ki.

— A kolera Párisban szintén megkezdte a pusztítást. Szept. 5 és 8-ka közt 59-en haltak meg kolerában.

— Szer a kolera ellen. A badeni katonai kórházat közelebből egy Keletindiából jött angol orvos látogatta meg. A kórházban kolerabetegek voltak, kik közül három meghalt. Az angol orvos a kolera ellen egy Keletindiában sikerrel használt szert ajánlott, melyet ott nemcsak a betegeknek, hanem egészségeseknek is óvszerűl szoktak adni, ott, hol a kolera nagyobb mérvben tör ki, vagy befészkel magát. A badeni kórházban csakugyan nem fordult elő több haláleset a kolerában ezen szer alkalmazása után. A szer áll: 2 gramm Carbolsavból 15 gramm alcoholal vegyítve, melyből egyszerre 4—5 csepp vétetik egy darab cukorral; óvszerűl ugyanennyi 4 vagy 5-ször napjában.

Talányok.

1) — Bogdány Lajostól. —

Erdélyben egy mezőváros,
A megye nevével páros:
Hires hegyhasadékról,
Pecsénye- s pogácsájáról. —
Az első szótagja van disznóöléskor,
Ilyenkor fogy aztán a kupából a bor. —
Ha a végső tagot megfordítva veszed:
Hogyha jószívű vagy — szegényekkel teszed.

2) — Policzér Józseftől.

4. 5. Testedben is feltalálod,
Fémet terem bérczekben.
3. 2. 5. 2. Csak egyedül ez nem munkás
A méhek seregében.
1. 4. 6. Ha sok feltenné nyelvére:
Némely baj elmaradna.
8. 7. 6. 9. 11. Bár a háziur Pest-Budán
Ilyet olcsóbban adna.
9. 10. 11. Mesterember, ki a házak
Felső részét készíti.
6. 7. 10. 11. 7. Szép nézni, ha kis csirkéket
Vizbefulástól félti.
1. 2. 3. 4. 5. Szin, miből gyakran visel
Nagy és kis lány diszruhát.
1 - 11. Gyakran némitják el vele
A síró gyermek száját.

3) — R. L.-tól. —

10. 13. 1. 24. Értékes része testednek.
5. 6. 21. 4. Kellemes nagyoknak és kicsinynek.
20. 12. 22. 7. 24. Ha 1. 2. 3. 4. — szép kis summa.
9. 2. 21. 4. Egy nagy népek szörnyü ura.
17. 12. 8. 16. 23. Egyet se írj alá soha.
14. 21. 8. A Tiszában sok volt valaha.
3. 16. 15. 8. 18. „Isten ostora“ nevet viselt,
És így hitták e fejedelmet.
1—24. Csak az idén jött ő létre,
Midőn apját eltemette.

4) — Lehoczky Jánostól. —

Hat betüből áll a nevem,
Sok szépet láthatsz énbennem.
Három elsöm láthatod a falon;
Fordítva: a mit sütt, látod az asztalon.
Három végbetümben
Találsz fegyvert, magot;
Fordítva: hazánknak
Sok jó könyvet adott.
6. 5. 1. Fekete ez, a mig él,
Piros lesz, hogyha meghal
1. 5. 6. Az ember a varjaktól
Ennél egyebet se hall.
2. 3. Dió, üveg, a mig egész,
Ilyen nevet érdemel.
1. 5. 4. 2. Hasznos kis könyvecske ez,
Tanuld tehát örömmel!

5)

Csak hat betű az én nevem,
Nagyon messze látnak velem.
Három elsöm nem sajátja vaknak;
Megfordítva: abból enni adnak.
Három végsöm tölteléke
Kiontja a véred;
Megfordítva s röviden: az
Lesz kisebb testvéred.

Megfejtési határidő október hó 20-dika.

TARTALOM.

A kis Náci. Elbeszélés. — I. Richard. Vers. — A fülemile. Rege. — Téli vadászat. (Képpel.) — Hogyan terem a magyar buszár? (Képpel.) — Vasco da Gama emlékszóbra. (Képpel.) — A sas és a bagoly. Vers. — Az Angyalvár Rómában. (Képpel.) — Indiai pagodák. (Képpel.) — A zarándok. — A megijedt virág. Vers. — Krónika. — A nagyvilágból. — Talányok.

Figyelmeztetés. A szerkesztőség számára küldendő levelek ekkép czimezendők: **A „Kis Vasárnapi Ujság“ szerkesztőségének. Pest, egyetem-utca 4. sz.**

Felelős szerkesztő **K. Beniczky Irma.**

Kiadja és nyomatja: **Franklin-társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. Budapest (egyetem-utca 4. sz.)